

MEYVE ÜRETİMİNİN GELİŞTİRİLME YÖNTEM VE HEDEFLERİ

¹ A.İ. Köksal, ¹ Y. Okay, ² L. Demirsoy, ² H. Demirsoy, ² Ü. Serdar, ¹ N. T. Güneş, ¹ Ö. Özüpek

ÖZET

Ülkemizde toplam 26 milyon hektarlık tarım alanının yaklaşık %11'inde meyvecilik yapılmakta ve bu alandan ortalama 15 milyon tona yaklaşan ürün elde edilmektedir. Ülkemiz bu üretim kapasitesi ile dünya toplam meyve üretiminde %3'lük bir paya sahiptir. Ülkemizin diğer ülkelerden en önemli farkı ülkemizde değişik iklim koşullarının var olması nedeni ile çok fazla sayıda meyve türünün yetiştirme olanağına sahip olup oldukça geniş bir alanda meyvecilik kültürünü sürdürmesidir. Birçok meyve türünde gerek üretimde ve gerekse dış ticarete ilk sırayı alan ülkemizde değişik türlerde belirlenen verim değerlerine bakıldığında diğer ülkelere göre oldukça gerilerde olduğumuz görülmektedir. Modern meyvecilikte bahçe tesisi, anaç kullanımı ve çeşit seçiminin yanı sıra dünyada kullanılan kültürel önlemlerin yeterince dikkate alınmadığı görülmekte ancak son yıllardaki gelişmeler ile bazı meyve türlerinde bu eksikliklerin aşıldığı ve önemli aşamaların kat edildiği görülmektedir.

Anahtar sözcükler: meyve üretimi, geliştirme yöntem ve hedefler

1. ÜRETİM MİKTARI

1.1. Yumuşak Çekirdekli Meyve Türleri

2007 yılı verilerine göre dünyada en çok yetiştirilen yumuşak çekirdekli meyve türü elmadır. Elma üretiminde Türkiye 2 266 437 tonluk üretim ile Çin, Amerika ve İran'dan sonra dördüncü üretici ülke konumundadır. Ülkemiz, dünya armut üretiminin ancak 349 420 tonluk bir kısmını karşılamakta ve dünya ülkeleri arasında yedinci sırada yer almaktadır. Dünya ayva üretimi diğer yumuşak çekirdekli meyve türleri içerisinde en az düzeydedir, Türkiye'nin ayva üretimi ise 121 631 ton olarak belirtilmiştir. Türkiye'nin dünya yumuşak çekirdekli meyve türleri üretimindeki payı elma için %3,4, armutta ise %1,7 dolaylarındadır. Dünya yumuşak çekirdekli meyve üretimindeki artış oranları dikkate alındığında, en yüksek artış oranı armutta gerçekleşmiş (%221,2), bunu elma (%169,6) ve ayva (%138,7) türleri izlemiştir. Ülkemizde ise bu sıralama ayva (%178,9), elma (%199,3) ve armut (%94,4) şeklindedir (Çizelge 1).

1.2. Sert Çekirdekli Meyve Türleri

2007 yılı verilerine göre dünyada en çok yetiştirilen sert çekirdekli meyve türü şeftali-nektarindir. Bunu erik, kayısı, kiraz ve vişne izlemektedir. Bu sıralama ülkemizde şeftali-nektarin, kayısı, kiraz, erik ve vişne şeklindedir. Türkiye, kayısı ve kiraz üretiminde dünya ülkeleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Vişne üretiminde ikinci sırada bulunan ülkemiz, dünyada en çok yetiştirilen sert çekirdekli meyve türleri olan şeftali-nektarin ve erik türlerinde sırasıyla altıncı ve yedinci üretici ülke konumundadır. Bu türlerde de Çin lider üretici ülke konumunu sürdürmektedir. Dünya sert çekirdekli meyve türleri üretimindeki artış oranları dikkate alındığında, en yüksek artış oranı şeftali ve nektarinde gerçekleşmiş (%225,0), bunu kayısı ve erik (%151,3) ile kiraz (%136,2) ve vişne (%126,4) türleri izlemiştir. Türkiye'deki sert çekirdekli meyve türleri üretiminde ise en yüksek artış oranı kirazda gerçekleşmiştir (%301,5). Bu oran dünya kiraz üretimi artış oranından daha fazladır. Bu türü şeftali-nektarin (%279,1), kayısı (%261,5) ve vişne (%204,3) izlemektedir. Hemen tüm türlerde Türkiye üretimindeki artış oranının, dünya üretimindeki artış oranından daha fazla olduğu dikkat çekmektedir (Çizelge 1).

1.3. Sert Kabuklu Meyve Türleri

2007 yılı verilerine göre dünyada en çok yetiştirilen sert kabuklu meyve türleri badem ve cevizdir. Bunu kestane, fındık ve antepfıstığı izlemektedir. Bu sıralama ülkemizde fındık, ceviz, antepfıstığı ve badem şeklindedir. Fındık üretiminde dünya ülkeleri arasında lider konumda bulunan ülkemiz, dünya fındık üretiminin %61,2' lik kısmını tek başına karşılamaktadır. Türkiye, antepfıstığı, ceviz ve kestane üretiminde ise üçüncü sırada yer almaktadır. Ülkemizin bu türlerde dünya üretimindeki payları ise, antepfıstığında %15, 1, cevizde %10,7, kestanede ise %4,9'dur. Ceviz ve kestane üretiminde ilk sırada yer alan Çin'in üretimdeki payları ise cevizde %29,2, kestanede %73,3'dür. Badem üreticisi ülkeler arasında Türkiye oldukça gerilerdedir. Türkiye'deki sert kabuklu meyve türleri üretiminde ise en yüksek artış oranı fındıkta gerçekleşmiştir (%277,2). Bu oran dünya fındık üretimi artış oranından daha

¹ Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Ankara

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Samsun

fazladır. Bu türü antepfıstığı (%224,0), ceviz (%167,5), badem (%122,1) ve kestane (%106,9) izlemektedir. Fındık dışındaki sert kabuklu meyve türlerinin hepsinde, Türkiye üretimindeki artış oranı, dünya üretimindeki artış oranının altında gerçekleşmiştir (Çizelge 1).

1.4. Üzümsü Meyve Türleri

Dünyada tarımı en yaygın olarak yapılan üzümsü meyve türü çilektir. 2007 yılı verilerine göre dünya çilek üretimi 3 824 678 ton olarak gerçekleşmiştir ve Türkiye bu üretimin %6,3'ünü – gerçekleştirmektedir. Türkiye, dünya çilek üretiminde Amerika ve İspanya'dan sonra üçüncü sırada yer almakta, ülkemizi yakın üretim değerleri ile Rusya ve Kore izlemektedir. Diğer üzümsü meyve türlerinin üretimlerinde Türkiye önemli bir konumda değildir (Çizelge 1).

1.5. Turunçgiller Ve Diğer Meyve Türleri

2007 yılı verilerine göre, üretim miktarı bakımından, dünyada yetiştirilen turunçgiller içerisinde portakal, tangerin-mandarin, limon-lime ilk sıraları almaktadır. Muz ve zeytin dünyada üretim miktarı en fazla olan diğer meyve türleridir. Bu türleri, turunçgillerden altıntop yanısıra, çay, Trabzon hurması, avokado, kivi ve incir izlemektedir. Bu sıralama ülkemizde zeytin, portakal, tangerin-mandarin, limon-lime, incir, çay, muz, altıntop, kivi ve avokado olarak gerçekleşmiştir. İncir üretiminde dünya ülkeleri arasında lider konumda bulunan Türkiye, dünya üretiminde %27,9'luk bir paya sahiptir. Dünya zeytin üretiminde ise %8,8 payla dördüncü sırada yer alan ülkemiz, çay üretim miktarı bakımından ise beşinci ülke konumundadır. Dünyada en çok yetiştirilen turunçgillerden portakal, tangerin-mandarin ve limon-lime türlerinde ise, Türkiye, üretim miktarı bakımından daha alt sıralarda bulunmaktadır. Altıntop ve kivi üretiminde de benzer durum geçerlidir. Dünya üretimindeki artış oranları dikkate alındığında, en yüksek artış oranları kivi (%622,9), Trabzon hurması (%285,2), tangerin-mandarinde (%278,1) gerçekleşmiş, bu türleri muz, avokado, limon-lime, zeytin, çay, portakal, altıntop ve incir izlemiştir. Türkiye üretiminde ise en yüksek artış oranları sırasıyla kivi (%20 058,3), altıntop (%758,0), avokado (%524,0), muz (%518,3), limon-lime (%375,8), tangerin-mandarin (%287,4) olarak gerçekleşmiştir. Bu türlerde Türkiye üretimindeki artış oranı, dünya üretimindeki artış oranının üzerindedir (Çizelge 1).

2. VERİM

2.1. Yumuşak Çekirdekli Meyve Türleri

Dünyada ve Türkiye'de yetiştirilmekte olan yumuşak çekirdekli meyve türlerinin verim düzeylerinin yıllar içerisinde dalgalanmalar göstermekle birlikte, genelde artma eğiliminde oldukları izlenmektedir. Verimdeki en yüksek artış dünyada elma (%15,1), Türkiye'de ise ayva (%147,4) türünde gerçekleşmiştir (Çizelge 1).

2.2. Sert Çekirdekli Meyve Türleri

Dünya üretim miktarı bakımından ilk sırada yer alan şeftali-nektarin türünde (Çizelge 1) verimin de en yüksek olduğu ve verim artışının yıllar bazında düzenli olarak devam ettiği görülmektedir. Üretim miktarı bakımından üçüncü ve dördüncü sırada yer alan kayısı ve kiraz türlerinde verim de yüksektir. Buna karşın, üretim miktarı bakımından ikinci sırada bulunan erikte verimin düşük olması dikkat çekmektedir. Türkiye'de sert çekirdekli meyve türlerindeki verim sıralaması şeftali-nektarin, kiraz, erik, vişne ve kayısı olarak belirlenmiştir. Türkiye'nin verim artış oranı, tüm türlerde dünyadaki artış oranlarından yüksek belirlenmiştir (Çizelge 1).

2.3. Sert Kabuklu Meyve Türleri

En yüksek verim düzeyleri dünyada sırasıyla kestane, ceviz, fındık, badem ve antepfıstığında; Türkiye'de ise badem, ceviz, fındık, antepfıstığı ve kestanede belirlenmiştir. Kestane üretiminde ilk sırada yer alan Çin, bu türde verim bakımından da birinci konumdadır. Dünya antepfıstığı üretiminde üçüncü sırada yer alan Türkiye, benzer konumunu verimde de korumuştur. Türkiye'nin verim artış oranı, tüm sert kabuklu türlerde dünyadaki artış oranlarından yüksek belirlenmiştir (Çizelge 1).

2.4. Üzümsü Meyve Türleri

Çilek üretiminde lider konumdaki Amerika, verim açısından da ilk sıradadır. Üretim miktarı bakımından geri sıralarda yer alan Fas, verim açısından ikinci sırada bulunmaktadır. Türkiye'nin çilek verimi oldukça düşüktür (Çizelge 1).

2.5. Turunçgiller Ve Diğer Meyve Türleri

Turunçgiller ve diğer meyve türlerinin hemen tümünde yıllar arasında dalgalanmalar olmakla birlikte verim değerlerinin genel bir artma eğiliminde olduğu gözlenmektedir. Türkiye, verim açısından

turuncgillerden limon-lime, portakal, altıntop, tangerin-mandarin ile çay ve muz türlerinde dünya ülkeleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Özellikle dünya muz ve altıntop üretiminde son derece geri sıralarda yer almasına karşın, bu türlerde verimin yüksek olması dikkat çekicidir. Limon-lime dışındaki tüm türlerde, Türkiye'nin verim artış oranı, dünyadaki artış oranından yüksek gerçekleşmiştir (Çizelge 1).

3. İHRACAT VE İTHALAT

3.1. Yumuşak Çekirdekli Meyve Türleri

2006 yılı verileri dikkate alındığında, yumuşak çekirdekli meyve türlerinin dünya ihracatında miktar ve değer bakımından elma ilk sırada yer almakta, bunu armut ve ayva türleri izlemektedir. Bu sıralama Türkiye ihracatında elma, ayva ve armut olarak belirlenmiştir. Dünyada ve Türkiye tarafından yapılan ihracatta, ayva türündeki artış oranının en yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Bu türü armut ve elma izlemektedir.

İthalat bakımından dünyada ilk sırada yer alan tür armuttur, bunu elma ve ayva izlemektedir. Türkiye ithalatında ise elma öne çıkmakta, armut ve ayva ithalatı daha az düzeylerde gerçekleştirilmektedir. Dünya ithalat miktarındaki artış oranları bakımından ayva (%561,4), armut (%333,3) ve elma (%208,4) sıralaması görülürken, Türkiye ithalatında en yüksek artış elma ve armutta (%9 901,8 ve %1 296,5) gerçekleşmiştir (Çizelge 2).

3.2. Sert Çekirdekli Meyve Türleri

Sert çekirdekli meyve türleri arasında dünya ihracatında öne çıkan türler şeftali-nektarin, erik, kiraz, kayısı, kuru erik, kuru kayısı, vişne'dir. Türkiye ihracatında bu sıralama kuru kayısı, kiraz, şeftali-nektarin, erik, kuru erik, vişne, kayısı olarak gerçekleşmiştir. Dünya ihracat miktarındaki en yüksek artış oranı, kuru kayısı, vişne ve kiraz türlerindedir. Vişne ve kiraz, Türkiye ihracat miktarında da ilk iki sırada yer almaktadır. Bu türleri değişen sıralamalarla, dünya ihracatında şeftali-nektarin, kuru erik, kayısı, erik; Türkiye ihracatında ise kuru erik, kuru kayısı, şeftali-nektarin, kayısı ve erik izlemektedir. Dünya ihracat değerindeki artış oranı açısından yapılan değerlendirmede ise gerek dünyada gerekse Türkiye'de en yüksek değer artışının, miktarda olduğu gibi vişne ve kiraz türlerinden elde edildiği görülmektedir. Bu türleri dünya sıralamasında kuru kayısı, erik, kayısı, şeftali-nektarin, kuru erik, Türkiye sıralamasında ise kuru erik, kayısı, şeftali-nektarin, kuru kayısı, erik izlemektedir (Çizelge 2)

İthalat miktarı bakımından dünyada şeftali-nektarin ve erik türleri ilk sıradadır. Türkiye'nin sert çekirdekli meyve türlerindeki ithalatı çok azdır, çoğu türde yok düzeyindedir, son yıllarda bir miktar kayısı, kuru kayısı ithalatı yapılmıştır. Dünya ithalat miktarı bakımından en yüksek artışların vişne, kuru kayısı ve kiraz türlerinde olduğu, bunu erik, kayısı, şeftali-nektarin ve kuru eriğin izlediği görülmektedir. Türkiye ithalat miktarı bakımından en yüksek artışlar ise sırasıyla erik, kuru kayısı, şeftali-nektarin, kuru erik, kayısı, kiraz türlerinde gerçekleşmiştir. İthalattan elde edilen gelirdeki artış açısından türlerin sıralaması ise, dünyada vişne, kiraz, kayısı, erik, kuru kayısı, şeftali-nektarin ve kuru erik; Türkiye'de erik, kuru kayısı, şeftali-nektarin, kayısı, kuru erik ve kirazdır (Çizelge 2).

3.3. Sert Kabuklu Meyve Türleri

Dünya sert kabuklu meyve türleri ihracat miktarları incelendiğinde, bu türde 2006 yılındaki ihracat sıralamasının iç badem, antepfıstığı, iç fındık, iç ceviz, kabuklu ceviz, kestane, kabuklu badem ve kabuklu fındık olduğu görülmektedir. Türkiye'nin ihracatındaki sıralama ise iç fındık, kestane, antepfıstığı, kabuklu fındık, iç badem, kabuklu badem, iç ceviz ve kabuklu ceviz olarak belirlenmiştir. Türkiye ihracat miktarında yüksek artış oranı gösteren türler ise sırasıyla kabuklu badem, iç badem, iç fındık, kabuklu fındık, kestane, antepfıstığı, kabuklu ceviz ve iç cevizdir. İhracat değerindeki artış oranı açısından değerlendirildiğinde, dünya sıralaması antepfıstığı, iç ceviz, kabuklu badem, iç badem, kabuklu fındık, kabuklu ceviz, iç fındık, kestane; Türkiye sıralaması ise kabuklu badem, iç badem, iç fındık, kabuklu fındık, kestane, antepfıstığı, kabuklu ceviz, iç ceviz olarak belirlenmiştir (Çizelge 2).

Dünya ithalat miktarı bakımından iç badem, antepfıstığı ve iç fındık ilk sıradadır, bunları iç ceviz, kestane, kabuklu ceviz, kabuklu badem ve kabuklu fındık izlemektedir. Türkiye ithalat miktarındaki sıralama ise antepfıstığı, iç ceviz, kabuklu ceviz, kabuklu badem, iç badem, iç fındık, kabuklu fındık, ve kestane biçiminde gerçekleşmiştir. Dünya ithalat miktarı ve değeri bakımından en yüksek artış oranları başlıca antepfıstığı, iç ceviz ve kabuklu bademden elde edilmiş, bunları iç badem, kabuklu ceviz, kestane, iç fındık, kabuklu fındık izlemiştir. Türkiye'de ithalat miktarındaki en yüksek artış oranları kabuklu ceviz, kabuklu badem, iç ceviz, iç fındık ve iç bademde gerçekleşmiştir; antepfıstığı, kestane ve kabuklu fındık izlemektedir. Türkiye'de ithalattan elde edilen gelirdeki artış açısından türlerin sıralaması ise, iç fındık, kabuklu ceviz, kabuklu badem, iç ceviz, antepfıstığı, iç badem, kabuklu fındık, kestane biçimindedir (Çizelge 2).

3.4. Turunçgiller Ve Diğer Meyve Türleri

Dünya ihracat miktarı ve elde edilen ihracat değerindeki artış oranı bakımından ilk sırada yer alan türler zeytin, kivi, incir ve avokadodur. Bu sıralama, dünya ihracat miktarındaki artış oranı dikkate alındığında muz, limon-lime, kuru incir, Trabzon hurması; dünya ihracat değerindeki artış oranı dikkate alındığında ise kuru incir, muz, limon-lime, Trabzon hurması olarak devam etmektedir. Türkiye'nin ihracat miktarındaki ve değerindeki artış oranı en yüksek olan türler ise muz ve incirdir. Türkiye'nin, ihracata girerek değer kazandığı, diğer türler ise artış oranları sıralamasına göre kivi, limon-lime, kuru incir, zeytin ve avokadodur (Çizelge 2).

Dünya ithalatı bakımından da gerek miktar gerekse değer olarak ilk sırada yer alan türler kivi, incir, avokadodur. İzleyen sıralama; ithalat miktarı açısından limon-lime, muz, kuru incir, zeytin, Trabzon hurması; ithalat değeri açısından ise zeytin, kuru incir, muz, limon-lime, Trabzon hurması şeklindedir. Türkiye'nin ithalatında miktar ve değer olarak önemli olan türler ve sıralamaları aynıdır. Türkiye, ihracatının yanı sıra, artış oranı fazla olacak biçimde muz, avokado, kivi, limon-lime, kuru incir ithalatında da bulunmaktadır (Çizelge 2).

Çizelge 1. Yumuşak Çekirdekli, Sert Çekirdekli, Sert Kabuklu, Üzüksü, Turunçgiller Ve Diğer Meyve Türlerinin Üretim Miktarları (Ton) Ve Verim Değerleri (Kg/Ha)

	Üretim miktarı (ton)						Verim (kg/ha)					
	Türkiye			Dünya			Türkiye			Dünya		
	2000	2007	Artış (%)	2000	2007	Artış (%)	2000	2007	Artış (%)	2000	2007	Artış (%)
Yumuşak çekirdekli meyve türleri												
Elma	2 400 000	2 266 437	119,3	59 056 783	65 970 706	169,6	22 304,8	20 604	109,1	1 094,0	13 659,1	15,1
Armut	380 000	349 420	94,4	16 252 849	20 579 492	221,2	10 605,3	9 983,4	103,8	10 458,2	12 229,2	12,8
Ayva	105 000	121 631	178,9	420 680	471 878	138,7	10 057,4	11 057,4	147,4	7 697,8	7 366,5	11,5
Sert çekirdekli meyve türleri												
Şeftali & Nektarin	430 000	558 258	279,1	13 345 042	17 439 531	225,0	17 536,7	19 384	169,2	10 536	11 734,7	15,1
Erik & Çakal eriği	195 000	240 874	146,9	8 908 760	9 925 469	151,3	10 597,8	12 512,9	126,2	3 932,3	4 098,3	7,9
Kayısı	579 000	528 295	261,5	2 926 638	3 068 925	151,3	9 089,4	8 590,1	200,9	7 275,4	6 430,9	10,0
Kiraz	230 000	392 001	301,5	1 901 322	2 083 110	136,2	9 270,4	13 066,7	144,9	5 498,9	5 556,2	10,5
Vişne	106 000	173 693	204,3	1 123 135	1 188 313	126,4	7 651,7	9 141,7	121,3	4 741,6	4 734	10,7
Sert kabuklu meyve türleri												
Badem	47 000	46 408	122,1	14 751 43	2 072 100	181,0	2 611,1	2 729,8	141,9	879,8	1 164,4	13,7
Ceviz	116 000	184 251	167,5	1 288 519	1 723 464	206,1	1 966,1	2 352,1	116,7	2 090,6	2 391,5	11,7
Kestane	50 000	63 081	106,9	941 255	1 262 101	304,8	1 416,4	1 577	75,1	2 934,2	3 444,1	19,3
Fındık	470 000	499 000	277,2	678 599	815 755	216,8	1 370,3	1 247,5	210,0	1 358,4	1 329,8	15,5
Antepfıstığı	75 000	78 409	224,0	376 787	517 823	270,2	2 063,3	1 893	139,9	903,1	850,6	8,5
Üzüksü meyve türleri												
Çilek	130 000	239 076	713,6	3 290 703	3 824 678	188,9	13 734,8	23 907,6	35,7	13 140,8	15 056,1	14,7
Turunçgiller ve diğer meyve türleri												
Portakal	1 070 000	1 472 454	291,6	63 812 015	64 763 648	158,4	27 509,9	36 811,3	22,5	17 442,7	16 405,3	10,4
Tangerin & Mandarin	560 000	738 786	287,4	18 303 376	27 864 626	278,1	20 274,4	23 986,6	16,6	11 173	13 579,3	12,1
Limon & Lime	460 000	706 652	375,8	11 208 716	12 673 077	201,2	25 868,8	35 332,6	20,7	13 915,3	13 717,1	108,6
Altıntop	130 000	181 923	758,0	5 399 674	4 977 318	130,2	40 247,6	50 534,2	19,5	21 046,5	17 230,6	8,7
Muz	64 000	186 588	518,3	64 888 468	85 855 856	216,1	37 101,4	44 425,7	179,7	15 068,6	16 803,1	12,5
Zeytin	1 800 000	1 525 005	254,2	15 621 640	17 356 447	175,7	3 029,9	2 459,6	20,7	1 875,9	1 878,7	13,6
İncir	240 000	270 830	79,7	1 082 933	968 965	95,1	4 014,3	4 439,8	6,6	2 676	2 376,8	8,9
Çay	138 770	191 605	139,7	2 963 588	3 887 308	168,7	1 808	2 521,1	123,1	1 243	1 385,6	12,9
Trabzon Hurması				2 417 854	3 383 127	285,2				4 430,4	4 567,7	9,2
Avokado	300	524	524,0	2 688 053	3 569 256	203,6	4 000	4 030,7	100,8	7 976,2	8 770	13,6
Kivi*	1 400	14 442	20 058,3	1 021 733	1 274 086	622,9	1 000	1 031,5	100,3	17 775,7	15 614,5	23,5

Artış, 1990 yılı başlangıç alınarak hesaplanmıştır.

Çizelge 2. Yumuşak Çekirdekli, Sert Çekirdekli, Sert Kabuklu, Üzüm, Turunçgiller Ve Diğer Meyve Türlerinin İhracat Ve İthalat Miktarları (Ton) Ve Değerleri (1000 \$)

	Dünya		Türkiye		Dünya		Türkiye		
	İhracat Miktarı (ton)	İhracat Değeri (1000 \$)	İhracat Miktarı (ton)	İhracat Değeri (1000 \$)	İthalat Miktarı (ton)	İthalat Değeri (1000 \$)	İthalat Miktarı (ton)	İthalat Değeri (1000 \$)	
Yumuşak çekirdekli meyve türleri									
Elma	2006	7 166 752	4 431 758	8 586	3 024	6 967 882	4 845 528	5 644	4 975
	Artış(%)	218,5	418,9	12,3	18,1	208,4	341,7	9 901,8	248 750,0
Armut	2006	2 175 364	1 606 776	4 082	2 313	2 177 490	1 835 953	739	765
	Artış(%)	329,3	572,8	133,7	217,6	333,3	547,1	1 296,5	3 187,5
Ayva	2006	16 550	14 567	4 615	3 812	13 922	12 014	48	54
	Artış(%)	508,8	1 526,9	470,4	1 053,0	561,4	1 321,7	48,0	54,0
Sert çekirdekli meyve türleri									
Kayısı	2006	249 801	299 147	14 930	11 762	250 406	316 607	53	83
	Artış(%)	282,0	559,6	580,7	1 168,0	286,9	608,2	103,9	4 150,0
Kuru kayısı	2006	132 333	225 464	108 408	161 695	144 034	248 784	717	1 276
	Artış(%)	893,8	581,2	987,6	514,3	689,0	483,6	7 170,0	14 177,8
Kiraz	2006	257 542	767 148	52 107	141 656	261 607	829 914	24	84
	Artış(%)	369,3	1 069,0	2 683,2	16 883,9	377,0	1 071,5	20,9	323,1
Şeftali & Nektarin	2006	1 470 685	1 568 136	43 485	20 031	1 458 110	1 643 039	161	385
	Artış(%)	243,5	475,5	771,3	935,6	240,0	442,9	575,0	12 833,3
Vişne	2006	46 596	41 121	554	1 736	47 435	38 789		
	Artış(%)	704,3	1 613,2	13 850,0	43 400,0	4 776,9	19 590,4		
Erik & Çakaleriği	2006	476 654	488 384	1 883	2 405	513 596	627 945	287	512
	Artış(%)	250,0	561,4	25,1	75,0	350,5	594,2	14 350,0	51 200,0
Kuru erik	2006	190 130	463 174	1 086	1 481	176 325	411 012	309	543
	Artış(%)	179,9	365,3	1 645,5	4 231,4	175,7	331,4	401,3	460,2
Sert kabuklu meyve türleri									
Kabuklu Fındık	2006	33 641	72 296	892	2 928	22 497	60 005	33	237
	Artış(%)	227,6	332,5	123,7	287,1	134,0	224,6	86,8	1 185,0
İç Fındık	2006	164 562	979 446	124 204	741 761	179 501	1 175 568	391	2 871
	Artış(%)	119,6	243,4	140,0	291,6	119,2	271,2	4 344,4	41 014,3
Antepfıstığı	2006	293 876	1 674 841	3 846	21 071	284 772	1 410 325	4 594	34 397
	Artış(%)	1 021,0	1 614,9	57,1	97,5	866,2	1 422,3	947,2	10 749,1
Kabuklu ceviz	2006	127 194	290 961	17	19	113 289	285 656	8 450	17 034
	Artış(%)	163,0	271,6	34,7	22,1	177,3	341,4	40 238,1	27 474,2
İç ceviz	2006	146 840	718 068	61	311	121 773	640 329	7 340	24 854
	Artış(%)	721,9	1 409,6	3,5	5,8	571,7	1 090,4	6 273,5	13 962,9
Kabuklu Badem	2006	97 042	299 120	106	209	68 830	248 177	3 638	14 486
	Artış(%)	595,8	869,4	1 325,0	2 985,7	472,4	863,0	17 323,8	22 286,2
İç Badem	2006	405 396	2 271 090	540	2 965	394 103	2 468 801	1 557	10 168
	Artış(%)	246,0	546,2	187,5	291,8	219,8	516,9	2 162,5	5 351,6
Kestane	2006	109 683	197 575	3 399	5 464	114 310	213 958	26	7
	Artış(%)	128,9	173,1	66,5	195,1	170,0	272,6	260,0	700,0
Turunçgiller ve diğer meyve türleri									
Limon& Laym	2006	2 142 907	1 198 786	277 370	120 399	2 019 635	1 352 018	152	102
	Artış(%)	205,8	282,3	387,3	427,2	200,2	268,2	96,2	600,0
Muz	2006	16 789 032	5 799 147	2 837	1 245	15 851 162	8 467 629	106 622	26 985
	Artış(%)	249,3	368,8	7 880,6	2 349,1	226,0	317,6	533 110,0	449 750,0
Zeytin	2006	21 781	51 591	62	136	18 549	26 211	0	0
	Artış(%)	1 849,0	5 707,0	54,9	170,0	141,8	822,4	0,0	0,0
İncir	2006	26 071	59 887	10 083	20 521	29 107	70 807	0	0
	Artış(%)	1 014,8	2 148,8	1 165,7	4 162,5	787,7	1 536,3	0,0	0,0
Kuru İncir	2006	92 865	190 057	54 094	108 094	85 710	203 960	520	1 158
	Artış(%)	166,0	395,2	143,9	336,8	147,2	395,1	68,7	445,4
Trabzon hurması	2006	22 329	26 673			166	278		
	Artış(%)	60,4	192,3			44,6	61,1		
Avokado	2006	580 971	849 067	6	8	614 190	941 925	146	200
	Artış(%)	521,3	982,6	54,5	266,7	611,1	944,6	3 650,0	10 000,0
Kivi	2006	1 058 814	1 387 479	85	37	1 037 174	1 423 118	12 369	7 336
	Artış(%)	1 434,8	1 229,8	708,3	370,0	2 008,7	1 452,3	409,3	776,3

Artış, 1985 yılı başlangıç alınarak hesaplanmıştır.

4. MEYVE ÜRETİMİNİN GELİŞTİRİLME YÖNTEM VE HEDEFLERİ AÇISINDAN ÖNCELİKLİ KONULARIN İNCELENMESİ

4.1. Bahçe Tesisi

Meyvecilikte gelişmiş ülkelerde genel olarak bodur anaçlar ve spur çeşitler kullanılırken; ülkemizde bodur anaç ve spur çeşit ile yetiştiriciliğe yeni yeni başlanmıştır. Ülkemizde meyve yetiştiriciliği yapan işletmelerin, toplu meyveliklerine ait tesis yaşı genelde 20-49 tesis yaşı grubunda yoğunlaşmıştır (Çizelge3). Ülkemizde seçilmiş önemli ürünler toplam meyvelik alanın %89'unu oluşturmaktadır (Anonim, 2009a).

Çizelge 3. Seçilmiş Toplu Meyveliklerin Tesis Yaşlarının Dağılımı (%)

Ürünler	Toplam	Tesis yaşı					
		1-4	5-9	10-14	15-19	20-49	50+
Elma	100,0	12,4	14,4	16,8	14,4	38,6	3,4
Armut	100,0	15,4	14,8	15,8	16,6	35,2	2,2
Kayısı	100,0	4,6	10,9	22,5	26,2	34,5	1,4
Kiraz	100,0	24,4	22,5	22,0	14,0	16,3	0,8
Şeftali	100,0	21,0	32,3	27,6	10,9	7,7	0,5
Üzüm (bağ)	100,0	7,5	10,4	13,0	11,8	40,7	16,6
Turunçgiller	100,0	6,0	12,4	17,7	16,8	44,9	2,2
Antep fıstığı	100,0	1,6	0,9	2,6	5,8	46,7	42,4
Fındık	100,0	3,1	4,1	6,5	8,5	59,1	18,7
Ceviz	100,0	19,7	17,2	17,1	12,6	28,1	5,3
Zeytin	100,0	7,0	4,7	5,4	6,1	35,9	40,9

AB ülkelerindeki meyve bahçelerinin yaş durumu Çizelge 4'te verilmiştir. AB ülkelerinde bahçelerin önemli kısmının 15 yaşının altında olduğu görülmektedir (Anonim, 2009b).

Çizelge 4. 27 AB Ülkesinde Seçilmiş Toplu Meyveliklerin Tesis Yaşlarının Dağılımı (%)

Ürünler	Toplam	Tesis yaşı				
		0-4	5-9	10-14	15-24	25+
Elma	100,0	23.4	33.2	23.4	16.8	3.2
Armut	100,0	18.2	19.2	18.5	25.0	19.1
Şeftali	100,0	20,9	36,9	23,8	11,3	7,1
Kayısı	100,0	22,3	22,2	17,0	17,3*	21,2**
Ort.	100,0	21,2	27,8	20,7	17,6	12,7

15-19 yaş arası, ** 20+

Ülkemizde yukarıda da belirtildiği gibi bahçelerin büyük çoğunluğu çöğür anaçlar ile kuruludur. Oysa AB ülkelerinde sık dikimli tesisler yoğun olarak görülmektedir (Çizelge 5). Örneğin AB ülkelerinde elma bahçelerinde, bahçelerin önemli bir kısmında dönümde 80-320 ağaç düşerken, ülkemizde çöğür anaçlarla bu rakam 25-40'a düşmektedir. Ülkemizde şeftali bahçelerinde dönüme yaklaşık 40 ağaç düşerken, AB ülkelerinde şeftali yetiştiriciliğinin yapıldığı bahçelerin önemli bir kısmında dönüme düşen ağaç sayısı 70-90'lara ulaşmaktadır (Anonim, 2009b).

Çizelge 5. 27 AB Ülkesinde Seçilmiş Toplu Meyveliklerin Dikim Yoğunluğu

Ürün	Hektara ağaç sayısının dağılımı							
	Toplam	400>	400-799	800-1599	1600-2399	2400-3199	3200-3999	4000+
Elma	485044	51391	89568	138150	70329	48634	17931	8544
Armut	111878	8846	18259	45799	21805	8272	1556	2505
	Toplam	300>	300-599	600-899	900-1199	1200-1499	1500+	
Şeftali	168622	5634	77749	59026	14806	8028	3150	
Kayısı	67369	18018	36168	6976	973	539	177	

4.2. Çeşit Seçimi

Dünya ve ülkemiz dış ticareti açısından meyvelere baktığımızda, elma, armut, kiraz, kayısı ve şeftali gibi türlerin daha öne çıktığı görülmektedir. Ülkemizde bu türlerin dünya ve Avrupa pazarlarında en çok aranan çeşitlerinin yetiştirilmesi veya bu pazarlarda iyi yer yapacak yeni çeşitlerin geliştirilmesi ülkemiz meyveciliğine önemli katkılar sağlayacak, dış pazardaki gücümüzü artıracaktır. Bu nedenle bu türleri dünyada ve ülkemizde çeşit bazında irdelemek çok yararlı olacaktır.

Elma

AB ülkelerinde en fazla üretilen elma çeşidi Golden Delicious'tır (Çizelge 6). Golden Delicious'u; Gala, Jonagold, Red Delicious, Elstar, Granny Smith ve Braeburn çeşitleri izlemektedir (Anonim, 2009c).

Çizelge 6. Çeşit Bazında AB Ülkeleri Elma Üretimi

Çeşit	2000	2001	2002	2003	2004
Golden Delicious	2.721	2.738	2.639	2.352	2.248
Gala	643	676	718	689	712
Jonagold	977	763	733	736	777
Red Delicious	791	749	703	549	678
Elstar	406	395	338	338	428
Granny Smith	424	346	358	315	307
Braeburn	207	210	248	239	285
Morgenduft	157	137	134	145	106
Boskoop	174	142	89	92	109
Idared	148	122	117	106	117
Cox Orange	143	163	83	104	91
Fuji	70	71	80	85	88
Bramley	95	99	60	64	90
Renette	102	89	98	78	85
Pink Lady	26	50	70	69	90
Gloster	105	82	52	68	
Diğerleri	912	793	693	808	742
TOPLAM	8.101	7.625	7.213	6.837	6.953

AB ülkeleri kapsamındaki ilk 15 ülkede 2002 yılı itibariyle yaklaşık 227 bin hektar alanda elma üretimi yapılırken, Avrupa Birliğinin genişlemiş üyeleriyle, yani 27 ülkede ise 2007 yılı elma üretim alanları 485 bin hektar olmuştur. 27 AB ülkesinde 2007 yılı itibariyle en geniş alanda yetiştirilen çeşitler golden grubunda yer alan çeşitler olmuşlardır (Çizelge 7). Üretim alanı bakımından Golden grubunu Idared çeşidi ve Gala grubu elmalar izlemiştir. 2002 yılından 2007 yılına kadar ilk 15 AB ülkesinde üretim alanı bakımından Golden grubu, Boskoop, Gloster, Jonagold, Starking Delicious çeşitlerinde azalmalar olurken, Braeburn ve Fuji çeşitlerinde artışlar olmuştur (Anonim, 2009b)

Dünya elma üretiminde önemli yer tutan ABD de ise en fazla üretilen çeşitler Red Delicious ve Golden Delicious'tur (Çizelge 8)(Anonim, 2009c). Bu iki çeşidi Gala, Fuji, Granny Smith ve Mc Intosh izlemiştir. ABD'de zaman içerisinde Red Delicious, Golden Delicious üretimi azalırken, Gala, Fuji ve Granny Smith de artışların olduğu görülmüştür. Kanada'da ise üretimi en fazla olan elma çeşidi Mc Intosh'tur (Anonim, 2009c).

Ülkemizde ise elma yetiştiriciliği genel olarak Starking, Golden, Amasya ve Granny Smith çeşitleriyle yapılmaktadır (Çizelge 9).

Çizelge 7. 2007 Yılı 27 AB Ülkesinde Elma Çeşitlerinin Üretim Alanlarına Dağılımı

Çeşit	Alan (Ha)	27 ülkedeki payı (%)
Golden Grubu	61658	12.7
Idared	47209	9.8
Jonagold	32076	6.6
Gala Grubu	27812	5.7
Red Delicious Grubu	18433	3.8
Jonathan	14834	3.1
Elstar	14171	2.9
Gloster	10000	2.1
Lobo	8785	1.8
Granny Smith	8062	1.7

Çizelge 8. ABD'de Yetiştirilen Elma Çeşitleri

Çeşit	2000	2001	2002	2003	2004
Red Delicious	90.744	68.927	63.223	58.350	69.002
Golden Delicious	35.785	29.190	27.759	26.318	31.580
Gala ¹	15.784	20.282	18.813	20.634	25.644
Fuji ¹	20.164	17.318	20.356	15.332	22.396
Granny Smith ¹	18.348	18.204	19.256	18.101	21.966
McIntosh	10.800	10.471	7.866	11.057	12.130
Rome	12.721	10.107	7.979	10.183	10.593
Idared	4.497	5.351	3.225	5.165	5.068
Jonathan	5.160	5.047	3.606	4.979	4.657
Empire	4.124	4.466	2.820	4.498	4.994
York	4.589	4.718	3.724	4.186	4.096
Cortland	2.228	2.282	1.761	2.474	2.793
Northern Spy	1.525	2.147	1.121	1.968	1.771
R.I. Greening	1.993	1.911	1.267	1.966	2.265
Stayman	1.559	1.492	1.267	1.394	1.395
Newtown	1.545	1.235	1.319	1.103	1.157
Winesap	652	656	436	593	548
Gravenstein	163	149	134	129	111
Toplam	251.993	224.357	202.950	209.360	248.093

Çizelge 9. Ülkemizde 2007-2008 Yıllarında Çeşitlere Göre Elma Üretimi (1000 Ton) (Anonim, 2009a)

Üretim (1000 ton)	Starking	Golden	Granny Smith	Amasya	Diğer
2007 yılı	1345	685	42	180	-
2008 yılı	1332	705	47	200	218

Ülkemizde son yıllarda ise üretilen elma fidanlarından eğilimin yine en fazla Starking grubu (1.3), Golden grubu (0.6) ve Granny Smith (0.6) üzerine olduğu görülmektedir. Bu çeşitleri Amasya, Jersey mac, Jonagold, Elstar ve Gala çeşitleri izlemektedir (Anonim, 2009d).

Armut

AB ülkelerinde armut üretiminde 1. sırada Conference çeşidi yer almaktadır (Çizelge 10) (Anonim, 2009b). Bu çeşidi Blanquilla, Guyot ve William BC izlemektedir.

Çizelge 10. Avrupa Armut Üretimi (Çeşitlere Göre)

Çeşit	2003	2004	2005 tahmini
Conference	701	789	786
BC Williams	69	100	91
Abate F	0	1	1
Blanquilla	195	157	161
Doyenne	60	95	69
Coscia	48	42	48
Guyot	94	102	106
Passacrassana	14	21	18
Durandean	6	10	6
Kristalli	15	22	23
Diğerleri	321	435	393
Toplam	1.523	1.774	1.702

Fransa'da Williams, İtalya'da Abate, İspanya'da Blanquilla, Belçika ve Hollanda'da Conference çeşitlerinin ilk sıraları aldığı görülmektedir (Deckers and Schoofs, 2008). Dünya'da armut üretiminde söz sahibi olan Arjantin'de ise Bartlett, Packham's Triumph ve Bosc; Güney Afrika'da Bartlett, Packham's Triumph, Bosc, Abate Fetel ve Comice, Avusturalya'da ise Bartlett ve Packham's Triumph çeşitleri ön plana çıkmaktadır (Kupferman, 2007). ABD de ise yine Bartlett, Anjou ve Bosc çeşitleri ön plana çıkmaktadır (Cook, 2002)

AB ülkeleri kapsamındaki ilk 15 ülkede 2002 yılı itibariyle yaklaşık 109 bin hektar alanda armut üretimi yapılırken, Avrupa Birliğinin genişlemiş üyeleriyle, yani 27 ülkede ise 2007 yılı armut üretim alanları 112 bin hektar olmuştur. 27 AB ülkesinde 2007 yılı itibariyle en fazla alanda yetiştirilen çeşitler Conference, Abate fetel, Williams, Rocha ve Blanquilla olmuşlardır (Çizelge 11).

Çizelge 11. 2007 Yılı 27 AB Ülkesinde Armut Çeşitlerinin Üretim Alanlarına Dağılımı

Çeşit	Alan (Ha)	27 ülkedeki payı (%)
Conference	29178	26.0
Abate Fetel	12568	11.2
Williams	10332	9.2
Rocha	8728	7.8
Blanquilla	5783	5.2
Doyenne De Comice	4387	3.9
Guyot	3520	2.9
Coscia	3387	3.0
Kaiser Alexander	3051	2.7

2002 yılından 2007 yılına kadar ilk 15 AB ülkesinde üretim alanı bakımından Williams, Rocha, Blanquilla, Doyenne de Comice ve Guyot çeşitlerinde azalmalar olurken, Conference, Abate fetel ve Coscia çeşitlerinde artışlar olmuştur (Anonim, 2009b)

Ülkemizde ise son yıllarda üretilen armut fidanlarından eğilimin en fazla Deveci, Santa Maria ve Ankara armudu üzerine olduğu görülmektedir (Anonim 2009d).

Kayısı

AB ülkeleri kapsamındaki ilk 15 ülkede 2002 yılı itibariyle yaklaşık 59 bin hektar alanda kayısı üretimi yapılırken, Avrupa Birliğinin genişlemiş üyeleriyle, yani 27 ülkede ise 2007 yılı kayısı üretim alanları yaklaşık 67 bin hektar olmuştur. 27 AB ülkesinde 2007 yılı itibariyle en fazla yetiştirilen çeşitler Bulida, bergeron, Bebecou, Galta Rocha olmuşturlardır (Çizelge 12).

Çizelge 12. 2007 Yılı 27 AB Ülkesinde Kayısı Çeşitlerinin Üretim Alanlarına Dağılımı

Çeşit	Alan (Ha)	27 ülkedeki payı (%)
Bulida	7923	11.7
Bergeron	5106	7.8
Bebecou	2893	4.2
Galta Rocha	2314	3.4
Precoce de Tyrinthe	1759	2.6
Polonais	1672	2.5
Vitillo	1661	2.5
Aurora	1397	2.1
Moniqui	1260	1.9
Velkopavlovická	1097	1.6

2002 yılında ilk 15 AB ülkesinde üretim alanı bakımından 11522 Ha ile 1. sırada yer alan Bulida çeşidinde, 2007 yılında üretim alanı 7923 Ha'a düşmüştür. Yine üretim alanı bakımında Polonais, Bebecou, Bergeron ve Precoce de Tyrinthe çeşitlerinde önemli azalmalar olurken; Goldrich, Vitillo, Galta Rocha çeşitlerinin üretim alanlarında artışlar olmuştur (Anonim, 2009b).

Ülkemizde ise kayısı üretiminde Hacı Haliloğlu, Kabaası, Şekerpare, Tokaloğlu, Precoce de Thyrinthe çeşitlerinin ön plana çıktığı görülmektedir (Anonim, 2009d).

Kiraz

Dünya kiraz üretiminde söz sahibi ülkelerden ABD'de Chelan, Tieton, Rainier, Bing, Lapins, Skeena kiraz çeşitleri ön plana çıkarken, Türkiye 0900 Ziraat çeşidi ön plana çıkmaktadır. Uluslararası piyasalarda önemli yer tutan Şili'de ise başlıca çeşitlerin Lapins, Van, Stella ve Summit olduğu görülmektedir. Erkenci çeşitleri ile ön plana çıkan Arjantin'de ise başlıca çeşitlerin Bing ve Lapins olduğu bilinmektedir (Anonim, 2008).

Şeftali

AB ülkeleri kapsamındaki ilk 15 ülkede 2002 yılı itibariyle yaklaşık 169 bin hektar alanda şeftali üretimi yapılırken, Avrupa Birliği'nin genişlemiş üyeleriyle, yani 27 ülkede ise 2007 yılı şeftali üretim alanları yaklaşık 169 bin hektar olmuştur. 27 AB ülkesinde 2007 yılı itibariyle en fazla alanda yetiştirilen şeftali çeşitleri Cresthaven, Suncrest, Spring Lady, Elegant Lady, Rich Lady, Cardinal, Junegold olurken, Stark Red Gold, Venus ve Fantasia en fazla alanda üretilen nektarin çeşitleri olmuşlardır (Çizelge 13). Tablo 10'daki çeşitlere göre üretim alanlarını gösteren % değerlerin, diğer meyve türlerine göre düşük olması, tüm dünyada olduğu gibi Avrupa'da da yetiştiriciliği yapılan şeftali çeşitlerinin sayıca çok olmasından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 11. 2007 Yılı 27 AB Ülkesinde Şeftali-Nektarin Çeşitlerinin Üretim Alanlarına Dağılımı

Çeşit	Alan (Ha)	27 ülkedeki payı (%)
Cresthaven	5077	3.0
Suncrest	2137	1.3
Spring Lady	1915	1.1
Elegant Lady	1705	1.0
Rich Lady	1536	0.9
Cardinal	1241	0.7
Junegold	1111	0.7
Stark Red Gold	2958	1.8
Venus	2589	1.5
Fantasia	1153	0.7

Ülkemizde ise şeftali üretiminde J.H.Hale, Dixired, Cresthaven, Earlyred, Glohaven, ve Redhaven şeftali ve Fantasia nektarin çeşidinin ön plana çıktığı (Anonim, 2009d) görülmektedir. Ülkemizde 2008 yılı şeftali üretimi yaklaşık 500 bin ton iken, nektarin üretimi 50 bin kadar olmuştur (Anonim, 2009a).

4.3. Anaç Seçimi

Çeşit seçimi kısmında da belirtildiği gibi, bazı türlerin yetiştiriciliğinde; tercih edilen anaçlar erken meyve yatma, verim ve kalite açısından büyük önem arz etmektedir. Dünyada meyveciliğin ileri olduğu ülkelerde bu türlere ait birçok anaç geliştirilmiş veya bu ülkelerde yetiştiricilik dünyanın değişik yerlerinde geliştirilen bu anaçlar üzerinde yapılmaya başlanmıştır. Ülkemiz maalesef bu konuda da çeşit geliştirmede olduğu gibi hak ettiği yeri alamamıştır. Ancak son zamanlarda, modern yetiştiriciliği hedefleyen bu anaçlarla yetiştiricilik yeni yeni başlamıştır. Dolayısıyla anaç konusunda dünya ve Türkiye'nin durumunu incelemek çok faydalı olacaktır. Önemli bazı türlerin anaçları ülkemizde ve tüm dünyada aşağıda irdelenmiştir.

Dünyanın değişik ülkelerinde ekonomik olarak üretilen ve ticari bahçelerde kullanılan elma anaçları Çizelge 14; armut anaçları Çizelge 15; şeftali anaçları Çizelge 16, erik anaçları Çizelge 17; kiraz anaçları Çizelge 18 ve kayısı anaçları Çizelge 19'de verilmiştir (Anonim 1991; Anonim, 1996a,b; Anonim, 1997; Anonim, 1999a,b,c,d,e,f; Anonim, 2000a,b,c,d,e,f,g,h,i,j,k,l,m,n,o,p,r ,s,ş,t,u,v,y ; Bonany², Sözlü görüşme; Crossa-Raynaud ve Audergon, 1987; Ferree ve Carlson, 1987; Guerriero³, sözlü görüşme, Hansen, 1998; Hartmann⁴, sözlü görüşme; Hjalmarsson⁵, sözlü

görüşme; Iglesias⁶, sözlü görüşme; Jakubowski ve Zagaja, 2000; Lafond⁷, sözlü görüşme; Layne, 1987; Lombard ve Westwood, 1987; Loreti, 1994; ; Loreti ve Massai, 1994; Marangoni ve Rivalta, 1995; Parnia ve ark., 1988; Perry, 1997; Sansavini ve ark., 1999; Sansavini ve Mantinger, 1995).

Çizelgelerde de görüldüğü gibi dünyanın birçok ülkesinde elma için M9, M26, M27, MM 106 ve MM 111 gibi elma klon anaçları; armut için BA 29, Quince A, Quince Adams gibi ayva klonları ve Beurre Hardy, Winter Nelis, Williams ve OHXF serisi armut ve armut melezleri anaç olarak kullanılmaktadır. Dünyada şeftaliler için anaç olarak Montclar, Rubira, Lovell ve şeftali çöğürü gibi şeftali, GF 677 gibi şeftalixbadem melezleri, değişik erikler ve Nemaquard kullanılırken, kiraz için Colt, Mazzard F 12/1, SL 64 ve Gisela 5 gibi klon anaçları kullanılmaktadır. Ülkemizde ise genelde çöğür anaçları kullanılmakta olup son yıllarda klon anaçların kullanımına geçilmeye başlanmıştır.

Çizelge 14. Bazı Ülkelerde Yaygın Olarak Kullanılan Elma Anaçları (T: Ticari, S: Kullanımı Sınırlı, D: Deneme Aşamasında, Ü: Ümitvar)

ANAÇ	ÜLKE	ANAÇ	ÜLKE
M1	Çek(T), Kan(T)	<i>Antonovka debnicka</i>	Kan(T)
M2	İng(T), Kan(T)	P 2 (Polish serisi)	İta(Ü), Pol(T), Kan(T)
M3	Kanada(T)	P 22 (Polish serisi)	İta(Ü), Pol(T), Kan(T)
M4	Çek(T), Kan(T)	P1,P16,P18,P24(Polish)	İta(Ü), Pol(T), Kan(T)
M7	Çek(T), Kan(T), Fra(T), İta(T), Avrl(T)	BUD 9	İta(Ü), Pol(T), Kan(T), Nor(T), ABD(T),
M8	Kan(T)	BUD 118	Rus(T), ABD(T)
M9	Çek(T), Kan(T), Fra(T), İta(T), Avrl(T), Alm(T), Nor(T), İsv(T), ABD(T),	BUD 146	Rus(T)
M11	Çek(T)	BUD 469	Rus(T)
M20	Kan(T)	BUD 490	Rus(T)
M25	İng(T), Kan(T)	BUD 491	Rus(T),
M26	Fra(T), İta(T), İng(T), Nor(T), İsv(T), Çek(T), ABD(T), Yze(T), Kan(T)	BUD 57-491	Rus(T), İta(Ü)
M27	Fra(T), İng(T), İsv(T), Alm(T), Çek(T), Kan(T), Avrl(T)	BUD 56-146	Rus(T)
M9 Pajami 1	Fra(T), İta(T)	BUD 57-233	Kan(T)
M9 Pajami 2	Fra(T), İta(T), ABD(S)	Ottova serisi: O-3	Kan(T), ABD(T)
M9NAKB T337	İsp(T), İta(Ü), İsv(T), Kan(T), ABD(T)	O-2, O-8, O-11(Ottova Se.)	Kan(T)
Malling 9 FKV	Kan(T), Yze(T)	Jork 9	İta(Ü), İng(T)
Malling9 NIC19	Rus(T)	Pillntz S..Supporter 4	ABD(T)
Malling9 NIC29	Rus(T)	Pill.S.Supporter 1,2,3	
Malling 9 NIC8	Rus(T)	Bemali	İta(Ü), İsv(T)
M9 338	İta(Ü)	Robusta 5	Kan(T)
M9 339	İta(Ü), Kan(T)	Fleuren 56	İsv(T)
M9 719	Yze(T)	J-OH-A	Çek(T), İsv(T)
M9 Cover 2	İta(Ü), İsv(T)	J-TE-C	Çek(T)
ExemlaMalling9	Avrl(T)	J-TE-E	Çek(T), İsv(T)

¹ Bonany, Joan (ISHS No. 8248), IRTA-İspanya

² Prof. Dr. Rolando Guerriero, Pisa Üniversitesi, İtalya

⁴ Hartmann, Walter, (Dr), Hohenheim Üniversitesi, Almanya

⁵ Inger Hjalmarsson, Sectionleader fruit and berry, İsveç

⁶ Dr. Ignasi Iglesias, IRTA, İspanya

⁶ Lafond Serge, (ISHS No. 12486) Fransa

Çizelge 14'ün Devamı

EMLA 7	ABD(T)	J-TE-F	Çek(T)
EMLA 9	ABD(T) İsv(T), İsp(T), İng(T)	J-TE-G	Çek(T), İsv(T)
EMLA 26	ABD(T)	J-TE-H	Çek(T)
EMLA 106	ABD(T)	Oltem	Çek(T)
EMLA 111	ABD(T)	Patul	Rom(T)
Malling 793	Yze(T)	Crestesc	Rom(T)
MERTON 793	Avrl(T)	Bistrita 50	Rom(T)
MM 102	Avrl(T)	GENEVA 11	ABD(T)
MM104	Yze(T)	GENEVA 16	ABD(T)
MM 106	Fra(T), İta(T),Alm(T), İng(T), Nor(T), İsv(T), Çek(T),ABD(T), Yze(T), Avrl(T), Kan(T)	GENEVA 30	ABD(T)
MM111	Fra(T), İta(T),İng(T), ABD(T), Kan(T), İsv(T), Avrl(T)	GENEVA 65	ABD(T)
MAC 1		G21	Rom(T)
MAC 9 (Mark)	İta(Ü), Avrl(T),ABD(T),Yze(T)	Alnarp 2	Kan(T), İng(T),
MAC 24		Northern Spy	Kan(T)
MAC 39		Mertchinsk	Kan(T)
J-KL-1, 2, 3 ve 4	Çek(T)	Beautiful Arcade	Kan(T)
J-TE-1 ve 2	Çek(T)	<i>Malus borowinka</i>	Kan(T)
Malling domestiaSpy227	Kan(T)	<i>Malus prunifolia</i>	Kan(T)
<i>M.bittenfelder</i>	Kan(T), Alm(T)	CG30(Cornell&Gena.)	ABD(T)
<i>M. antonovka</i>	Rom(T), Rus(T),Kan(T)	C 6	ABD(T)

Çizelge 15. Bazı Ülkelerde Yaygın Olarak Kullanılan Armut Anaçları (T: Ticari, S: Kullanımı Sınırlı, D: Deneme Aşamasında, Ü: Ümitvar)

ANAÇ	ÜLKE	ANAÇ	ÜLKE
Provence Quince	ABD (T)	OHXF 282	ABD (T)
BA 29 (<i>C.oblonga</i>)	İsp(T),Fra(T),İta (T),İsvr.(T),Çek(T) ABD(T),Avr (T),Kan(T),Y.Ze(T)	OHXF 217	Kan (T)
MA (<i>C.oblonga</i>)	İsp(T),İta(T),Çek(T)	OHXF 333	Nor(T),ABD(T),Kan(T)
MC (<i>C.oblonga</i>)	İsp (T), İta (T)	OHXF 513	Kan (T)
BP-1 (<i>P.communis</i>)	Fra (T), Kan (T)	OHXF 515	Kan (T)
BP-2	Kan (T)	Sydo (<i>C.oblonga</i>)	İta (T), Kan (T)
BP-3	Kan (T)	Adams(<i>C.oblonga</i>)	İta (T)
Fox 11 (<i>P.communis</i>)	İta (T)	Quince A	İng(T),Alm(T),İsvr.(T), İsv(T),ABD(T),Avr(T), Kan(T)
Farold 40	İta (T)	Quince B	Fra (T), Alm(T),Avr(T)
Farold 87	İta (T)	Quince C	İng (T),İsv(T),ABD(T), Avr(T),Kan(T),Y.Ze(T)
Kirschensaller(<i>P.com</i>)	İsp (T), Alm (T)	Quince Adams	Kan (T)
Beurre Hardy		QR-193/16	Y.Ze (T)
Winter Nelis	ABD (T), Kan (T), Y.Ze (T)	B11	Kan (T)

Çizelge 15'in Devamı

Bartlett (Williams)	İng (T), ABD (T), Kan (T), Y.Ze (T)	B12	Kan (T)
Old Home		<i>Pyrus communis</i>	İsp (T), İta (T), Nor (T), İsvr. (T), İsv (T)
OHXF 18	ABD (T), Kan (T)	<i>Pyrus betulaefolia</i>	ABD (T), Kan (T)
OHXF 51	Kan (T)	<i>Pyrus calleryana</i>	ABD(T),Avr(T),Kan(T)
OHXF 69	Kan (T)	<i>Pyrus ussuriensis</i>	Rom (T)
OHXF 87	ABD (T), Kan (T)	Alamii(<i>P.communi</i> <i>s</i>)	Rom (T)
OHXF 97	ABD (T), Kan (T)	Harbuzesti(<i>P.com.</i>)	Rom (T)
OHXF 206	Kan (T)	B.N.70(<i>C.oblonga</i>)	Rom (T)

Çizelge 16. Bazı Ülkelerde Yaygın Olarak Kullanılan Şeftali Anaçları (T: Ticari, S: Kullanımı Sınırlı, D: Deneme Aşamasında, Ü: Ümitvar)

ANAÇ	ÜLKE	ANAÇ	ÜLKE
Şeftali çöğürleri	İsp(T),İta(T),ABD(T)	Julior	Fr (T), İta (T)
Rubira	Fr (T),İta(T),Avus(T)	İshtara	Fr (T), İta (T)
Montclar	İsp(T),Fr(T),İta(T)	Myran	Fr (T)
Nemared	ABD (T)	Jaspi	İsvr. (T)
P.S.A.5	İta (T)	Hansen 2168	ABD (T)
P.S.A.7	İta (T)	Hansen 536	ABD (T), Kana (T)
Pecher GF 305-1	İsp (T), Fr (T)	Barrier 1	İta (T)
P.S.B.2	İta (T)	Myrobalan çöğürleri	Çek (T)
Harrow Blood		St.Julien A	Alm (T), İsvr. (T), Çek (T), ABD (T)
Siberian C	İta (T), Kana (T)	B-VA-1	Çek (T)
Nemaguard	ABD(T),Kan(T),	B-VA-2	Çek (T)
Lovell	ABD (T), Kana (T)	B-VA-3	Çek (T)
Bailey	ABD (T), Kana (T)	B-VA-4	Çek (T)
Tennessee Natural	ABD (T)	Lesiberian	Çek (T)
Halford	ABD (T)	BM-VA-1	Çek (T)
Elberta	ABD (T), Avus (T)	Kando	Çek (T)
Golden Queen	Y.Ze (T)	Montizo	İta (T)
Flordaguard	ABD (T)	GF 557	Fr (T)
T16	Rom (T)	GF 677	İsp (T),Fr(T),İta (T)
De Balc	Rom (T)	Cadaman	Fr (T), İta (T)
Oradea 1	Rom (T)	Adesoto 101	İsp (T), İta (Ü)
Mr.S 2/5	İta (T)	Adarcias	İsp (T), İta (Ü)
Citation	Kana (T), Avus(T)	Brompton	Alm (T)
Sirio	İta (T),	Adafuel	İta (Ü), ABD (T)

Çizelge 17. Bazı Ülkelerde Yaygın Olarak Kullanılan Erik Anaçları (T: Ticari, S: Kullanımı Sınırlı, D: Deneme Aşamasında, Ü: Ümitvar)

ANAÇ	ÜLKE	ANAÇ	ÜLKE
Myrobalan B	Fra(T),İta(T),İsv(T),Kan(T)	Buburuz	Rom(T)
Myrobalan 29c	ABD(T),Kan(T),İta(T),Avr(T)	ReineClaudeVerde	Rom(T), Çek(T)
Myrobalan2201	ABD(T)	Roşior Varatic	Rom(T)
Myrobalan2216	ABD(T)	Corcoduş 163	Rom(T)
Myrobalan2261	ABD(T)	Otesani 8	Rom(T)
P. insititia	İsv(T)	Galbior	Rom(T)
Marianna	Avr(T), İng(T)	Scoldus	Rom(T)

Çizelge 17'in Devamı			
Marianna 2624	ABD(T), Avr(T),Kan(T)	Porumbar de laşi	Rom(T)
MariannaGF8-1	Fra(T),İsp(T),Avr(T),İta(T)	St.Julien A	İng(T),Rom(T), Çek(T),İsv(T)
Nemaguard	ABD(T)	Eruni	İsv(T)
Lovell	ABD(T)	Julior	İta(S)
Nemared	ABD(T)	St.Julien GF 655/2	Kan(T), Alm(T)
Pixy	Avr(T),İng(T)	Jaspi (Fereeley)	İta(S), Fra(T), Alm(T), İsv(T)
Citation	Fra(T),ABD(T),Kan(T)	Mr.S. 2/5	İta(Ü)
İshtara	Fra(T),İta(S)	Tetra	İta(Ü)
Brompton	İng(T)	Penta	İta(Ü)

Çizelge 18 Bazı Ülkelerde Yaygın Olarak Kullanılan Kiraz Anaçları (T: Ticari, S: Kullanımı Sınırlı, D: Deneme Aşamasında, Ü: Ümitvar)

ANAÇ	ÜLKE	ANAÇ	ÜLKE
Colt	Fr(T), İta(T), İng(T), Al.(T),Nor(T),Çek(T), İsv (T), Y.Ze (T)	GM 61/1 Damil	Kan (T)
Edabriz	Fr (T), İta (T)	Charger	Avr (T)
INRA SL 64	İsp (T), Fr (T), İta (T)	Weiroot 158	İta (Ü)
MAXMA 2	ABD (T)	Pi-Ku	İta (Ü)
MAXMADelbard 14	Fr (T), İta (T),	P-TU-1	Çek (T)
MAXMA 39	ABD (T)	P-TU-2	Çek (T)
MAXMA 60	ABD (T)	P-TU-3	Çek (T)
Çizelge 18'in devamı			
<i>Prunus mahaleb</i>	İta(T),İsv(T),ABD(T), Avr(T), Y.Ze (T)	P-HL-A	İta (T), Çek (T)
Mazzard	İta(T), İng(T), Al.(T), İsvr.(T), İsv(T), ABD(T), Y.Ze(T)	P-HL-B	İta (T), Çek (T)
Mazzard 12/1	İng(T),Nor(T),İsvr(T), İsv (T),Avr(T),Kan(T)	P-HL-6	İta (T), Çek (T)
CAB 6BP	İta (T)	Adara	İta (Ü)
Gisela 1		Victor	İta (T)
Gisela 5	İta(T),İng(T), Al.(T), Nor(T),İsvr(T),ABD(T)	G.2	Rom (T)
Gisela 6	İta (Ü), ABD (T)	V.V-1	Rom (T)
Gisela 7		IP-C-1	Rom (T)
Gisela 10		V.G-1	Rom (T)
Gisela 12	ABD (T)	Ferci	Fr (T)
Gisela 10			
Gisela 12			

Çizelge 19. Bazı Ülkelerde Yaygın Olarak Kullanılan Kayısı Anaçları (T: Ticari, S: Kullanımı Sınırlı, D: Deneme Aşamasında, Ü: Ümitvar)

ANAÇ	ÜLKE	ANAÇ	ÜLKE
ManchurianHardy	ABD(T)	Julior	İta(T)
Bleinheim	ABD(T)	Torinel	Fra(T),İta(T)
Şeftali	ABD(T), İsp(T)	St.Julien A	İng(T),Çek(T), Alm(T),İsv(T)
Zerdali	Fra(T),ABD(T),İta(T)	M-LE-1	Çek(T)
Citation	ABD(T),İta(T)	M-VA-1	Çek(T)
Lovell	ABD(T)	M-VA-2	Çek(T)
Rubira	Fra(T),İta(T)	M-VA-3	Çek(T)
Montclar	Fra(T),İta(T)	M-VA-4	Çek(T)
Nemaguard	ABD(T)	Buburuz	Rom(T)
Marianna 2624	ABD(T)	Reine Claude Verde	Rom(T)
Myrobalan	Fra(T),İta(T)	Pixy	İng(T)
Myrobalan 29-c	ABD(T),İta(T)	Mr.S 2/5	İta(T)
GF 305	İsp(T),İta(T)	Brompton	Alm(T)
Manicot GF 1236	Fra(T),İsp(T),İta(T)	Hungarian Best	Rom(T)

4.4 Fidan

Modern meyvecilikte en önemli etkenlerden biri de hem çeşidi hem de anacı kapsayan fidandır. Yıllardır ülkemizin kaliteli, ismine doğru fidan ihtiyacı hem kamu hem de özel sektör tarafından tam olarak karşılanamamaktadır.

Ülkemizde 2007 yılında Tarım Bakanlığı kayıtlarına göre 43217903 meyve fidanı üretilmiştir. Bu üretimin yalnızca % 1.8 si kamu tarafından yapılmıştır. Bunlar dışında kayıt dışı bazı küçük işletmeler de fidan üretimi yapmaktadır. 2007 yılında ülkemizde üretilen 6119085 elma fidanının %82 sinin klon anaçlar üzerinde olduğu görülmektedir. Özel sektörde klon anaç üzerinde elma fidanı üretimi %81 iken kamuda bu rakam %99 olmuştur. Yine 2007 yılında ülkemizde üretilen 1451537 armut fidanının %24.5'inin klon anaçlar üzerinde olduğu; özel sektörde klon anaç üzerindeki armut fidanı üretiminin % 24.3 iken kamuda bu rakamın %100 olduğu görülmüştür.

Kirazda ise 2007 yılında ülkemizde üretilen 3126349 fidanın %23.8'inin klon anaçlar üzerinde olduğu; özel sektörde klon anaç üzerinde kiraz fidanı üretiminin % 24.9 iken kamuda bu rakamın %0 olduğu görülmüştür

5. SORUN VE ÇÖZÜM YOLLARI

Ülkemizde bazı önemli araştırma kurumları ve az sayıdaki özel işletmeler dışında söz konusu meyve türleri, kendi çöğürleri üzerinde yetiştirilmektedir. Genelde yukarıda da belirtildiği gibi elmalar yabani elma; armutlar, armut ve ahlut; kirazlar, kuş kirazı ve mahlep; kaysılar zerdali ve şeftaliler ise yine şeftali çöğürleri üzerinde çoğaltılmaktadır. Oysa meyvecilik bakımından büyük bir tür ve çeşit zenginliğine sahip ülkemizde; ıslah çalışmalarıyla değişik nitelikteki çeşit ve anaçların ıslahı meyveciliğimizin geleceği açısından şarttır. Dünyada meyvecilikte anaç ve çeşit geliştirme; ticari değeri olan çok önemli bir sektördür. Örneğin İngilizlerin elma klonları, Almanların kiraz anaçları tüm dünyada yaygın olarak kullanılmakta, bu ülkelere ve bu işle uğraşan sektöre büyük kazançlar sağlamaktadır.

İngiltere, Almanya, Fransa, Fransa, İtalya, Kanada ve ABD gibi bu sektörde çok gelişmiş ülkelerin yanında Hollanda, Belçika, Romanya, Polonya, Çekoslovakya, İsviçre gibi ülkelerde bile 50'li yıllardan sonra başlamış ıslah çalışmalarının ürünleri yavaş yavaş alınmaya başlamıştır. Bu ülkelerden özellikle Çekoslovakya, Romanya ve Polonya'nın yoğun ıslah çalışmaları yaptıkları ve değişik türlerde kendilerine özgü çeşit ve anaçları geliştirdikleri göze çarpmaktadır. Ülkemizde ise bu gibi çalışmalara halen başlanmamıştır. Bu konuda çalışmalara en kısa zamanda başlanmalı ve gelecek için projeksiyonlar çizilmelidir. En azından kendi anaç ve çeşitlerimiz geliştirilene kadar yetiştiricilik dünyada kabul gören anaç ve çeşitlerle yapılmalıdır.

Ülkemiz çoğu meyve türünün ana vatanı konumundadır. Bilindiği gibi yerel çeşitler hastalık ve zararlılara dayanıklılık, farklı iklim ve toprak koşullarına uyum ve farklı kullanım amaçlarına uygunluk gibi kriterler açısından çok önemlidir. Ancak bu zenginliğimiz araştırmacılarımız tarafından yeterli kullanılamamaktadır. Bu konuda araştırmacıların teşviki açısından ıslahçı hakkı çok önemlidir. Her ne kadar 2004 yılında ıslahçı hakkı kanununun yürürlüğe girmesiyle çeşit-anaç ıslahı ve tescilli konusunda çalışmaları motive edilmişse de ıslahçı hakkı elde etmek için TTSM'ye ödenmesi gereken ücretler çok yüksektir, mutlaka düşürülmelidir (Anonim, 2009e). Bazı meyve türlerimizde yurt dışından ıslah-introduksiyon amaçlı çeşit veya anaç materyali getirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla Tarım Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünden ithalat izin belgesi alınması gerekmektedir. Bu belgenin alınabilmesi konusunda istenen belgeler ıslahçıları yıldırma ve işi çok zor hale getirmektedir. Bu konuda özellikle Üniversite ve Araştırma Enstitülerine bilimsel çalışma amaçlı ithalat izinlerinde kolaylıklar sağlanmalıdır. Yurt dışından ıslah materyali ithalinde bir diğer zorluk gümrük müdürlüklerimizde yaşanmaktadır. İşlemlerin çok yavaş olması ve prosedürün uzun sürmesi nedeniyle çok değerli ıslah materyalleri gümrük depolarında canlılığını yitirmektedir. Bu konuda da acilen tedbirlerin alınması gerekmektedir. Ülkemizde meyve ıslahında en önemli ıslahçı kuruluşlar Üniversiteler ve Araştırma Enstitüleridir. Ancak bazı kuruluşların yeterli araştırma-deneme alanına sahip olamaması ıslah çalışmaları için çok büyük bir eksikliklerdir. Bu sorunun giderilebilmesi için bazı kuruluşlar Orman Genel Müdürlüğünden arazi talebinde bulunmaktadırlar. Bu konuda 2004 yılına kadar bir zorluk yaşanmamışken 2004 yılında Üniversiteler Kamu Kuruluşları kapsamında çıkarılmış ve bu nedenle Üniversitelere arazi verilmesi engellenmiştir. Bu kanun acilen değiştirilmelidir. ıslah ve çeşit tescilli çalışmalarına daha fazla destek verilmelidir. Bu konuda çalışan kuruluşların işçi-eleman desteği de artırılmalıdır.

Ülkemizde meyvecilik alanındaki problemlerden biri de ismine doğru fidan teminidir. Maalesef, günümüzde dahi, zaman zaman kamu kuruluşlarınca üreticiye verilen fidanlarda bile isim kargaşası yaşanabilmekte, fidanlar ismine doğru çıkmayabilmektedir. Bu sadece bize özgü bir durum olmayıp, zaman zaman gelişmiş ülkelerde de benzer durumlar görülmüştür. Örneğin geçmiş yıllarda ABD de yurt dışından getirilen Gisela 5'ler Gisela 6 çıkmış, daha sonra bu fidanların dikildiği bahçelerde seyreltme yapılarak durum düzeltilmeye çalışılmıştır. Ama bu durum bizim ülkemizde yanlışlıktan ziyade kötü bir alışkanlık olarak süre gelmektedir. Örneğin fidancılığımızın yapıldığı bazı yörelerde, istediğiniz herhangi bir çeşide "hayır bizde yok" diye cevap veren fidancı bulmak zordur. Fidan dikildikten 4-5 yıl sonra ismine doğru olmadığı ortaya çıkar. Bu durum, söz konusu olayın basit bir yanlışlık değil, bazı fidancılar tarafından sergilenen kötü bir alışkanlık olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bunun için en önemli tedbir fidanlı işletmelerinde Bahçe Bitkileri Bölümü mezunu Ziraat Mühendisi çalıştırılmasının mecburi hale getirilmesi, yasal yükümlülük getirilmesi fidanlıkların daha sık aralıklarla denetlenmesi ve sertifikalı fidancılığın teşvik edilmesi ve/veya mecburi hale getirilmesidir.

AB'ne girme sürecinde ülkemiz meyveciliğinin pek çok sorunu vardır. Bunlardan biri ileri yetiştirme tekniklerinin uygulanmamasıdır. Günümüzde tüm dünyada sık dikimle yoğun yetiştiricilik, klasik yetiştiriciliğin yerini almaktadır. Bu konuda ülkemizde de elma ve kirazda adımlar atılmakta, fakat bilgi ve yetiştirilmiş eleman eksikliği nedeniyle sık dikimde bahçe yönetimine ait üretici talepleri tam olarak karşılanamamaktadır. Örneğin budamada önemli hatalar yapılmakta, uygun bir terbiye sistemi oluşturulamamakta ve büyük ümitlerle kurulan tesisler başarısız olmaktadır. Oysa yoğun yetiştiricilik çok özel bilgi gerektirir. Bu da ancak kendi toprak ve ekolojik şartlarımızda; verim, kalite ve ağaç büyümesi arasındaki ilişkileri belirleyecek fizyolojik çalışmalarla sağlanabilir. Ülkemizde bodur meyve yetiştiriciliğine geçiş henüz çok yeni olduğundan yetiştirme tekniklerindeki bilgi eksikliğimiz de oldukça fazladır.

ABD, Kanada, Polonya, Macaristan, Bulgaristan, Almanya, Norveç, Şili, İspanya gibi birçok ülkede bodur anaçlar üzerinde değişik budama sistemlerinin denenmesine dönük çalışmalar yapılırken ülkemizde benzer çalışmalar çok sınırlıdır. Dünyada son 40 yıldır sık dikim elma üretiminde elde edilen başarılar, kiraz üreticilerini de sık dikimle yetiştiriciliğe yönlendirmiştir. Elmadakinin aksine, kirazda sık dikim yetiştiriciliği başlangıçta güçlü, üzerindeki çeşidi geç meyveye yatıran anaçlarla başlamıştır. Daha sonraki yıllarda bodur ve yarı bodur, üzerindeki çeşidi erken meyveye yatıran anaçların elde edilmesi, sık dikimle üretime geçişi artırmıştır. Bu geçiş birçok dikim ve budama sisteminin geliştirilmesiyle başarılmıştır. Terbiye şeklinin belirlenmesinde

kalıtsal büyüme gücü, çeşit, toprak, iklim ve verimlilik faktörleri çok önemlidir. Ülkemizde de meyve yetiştirilen bölgelerin ekolojileri, yetiştirilecek çeşit ve anaç da dikkate alınarak, kendi şartlarımıza uygun budama sistemlerinin geliştirilmesi gerekir.

Üretim rakamlarından da görüleceği gibi ülkemizde meyvecilik açısından karşılaşılan en önemli problemlerinden biri değişik pazarlara üstün kalitede meyve sunulamamasıdır. Modern meyvecilikte yetiştiricilik anlayışı, serada sebze yetiştiriciliği gibi olmalıdır. Yani bir meyveci her mevsim bahçesinin başında olmalı, her dönem gereken işlemleri eksiksiz yapmalıdır. Örneğin, kış budaması ile başlayan dönem, hastalık ve zararlılarla mücadele ile devam ederken, ilkbaharda yeni sürgünlerde eğme, yaz budaması, seyreltme gibi işlemlerle sürdürülmelidir. Üstün kalite ancak o zaman yakalanabilir. Kiraz gibi türlerde “budama olmaz, sulama olmaz” anlayışı; tüm meyvelerde uygun bir terbiye şekli ve uygun sulama rejiminin zorunluluğu anlayışı ile yer değiştirmelidir. Bazı birçok kaynaktan sulama yapılan meyve bahçeleri ile yapılamayan bahçelerde yapılması gereken işlemlere ait bilimsel açıklamalar ve başlıklar bulunmaktadır. Geçmişte bu tür anlatımlar nasıl bir gereklilikse, günümüz modern meyve yetiştiriciliğinde sakıncalı bilgi olarak algılanmalıdır. Çünkü modern bir meyve bahçesi meyve bahçesi mutlaka sulanmalıdır. Özetle meyve bahçelerinde budama, sulama, uygun gübreleme artık zorunludur. Meyve ağaçları bahçe sahibinin imkanları ölçüsünde, yıl içerisinde ancak 1-2 sefer değil; çiçeklenmeden hasat sonuna kadar sürekli sulanmalıdır.

Meyve ağaçlarında sulamada, azalan su kaynakları mutlaka dikkate alınmalıdır. Meyveler için sakıncalı olan salma ve karık sulama sistemleri yerine damlama sulama tercih edilmelidir. Bu şekilde hem ağaçlarımız daha sağlıklı olur hem de su kaynakları en iyi şekilde kullanılmış olur. Bitki beslemede önemli bir unsur gübrelemedir. Son zamanlarda gübrelemede açıkta yetiştiricilikte bile fertigasyon sistemi uygulanmaktadır. Bilindiği gibi fertigasyon, çözünebilir gübrelerin sulama suyu ile birlikte bitkilere verilmesidir. Gübre içeren suyun damla sulama ile bitkiye verilmesi hem su hem de gübre açısından büyük avantaj sağlamaktadır. Bu nedenle meyvecilikte fertigasyonun yapılma koşulları anaç ve toprak dikkate alınarak tür ve çeşit bazında belirlenmeli, sulama ve gübreleme daha rantabl şekilde yapılmalıdır. Bu şekilde su ve gübre tasarrufu yapılırken fazla gübre ile topraklarımızın kirlenmesi de önlenmiş olacaktır.

Türkiye meyveciliğinin önemli problemlerinden biri de, meyvelerin hasat sonrası işlemlerindeki eksikliklerdir. pek çok türde hasat sonrasında ön soğutma işleminin yapılmaması (kiraz dışında), ürüne uygun ambalaj ve paketleme yapılamayışı, tür ve çeşit bazında muhafaza koşullarının bilinmemesi ve soğuk taşıma zincirimizin yetersiz olması, meyve dış satımımızda karşımıza çıkan önemli problemlerdendir. Son yıllarda değişik yörelerimizde kurulan paketleme evleri ve soğuk hava depoları sayesinde bu konularda önemli ilerlemeler kaydedilmekle birlikte üretim kapasitemizle karşılaştırıldığında bunlar oldukça yetersizdir. Muhafaza koşullarının iyileştirilmesi için de bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır.

Ülkemiz meyveciliğinde son yıllarda üzerinde durulan konulardan biri de ihracatta süreklilik sağlayabilmek için hasat periyodumuzun uzatılmasıdır. Bunun için elma, armut, şeftali, kiraz gibi türlerde bir yandan düşük rakımlı alanlar için soğuklama ihtiyacı düşük olan yeni çeşitleri kullanırken diğer yandan yetiştiriciliği yüksek rakımlı alanlara kaydırmak hedeflenmektedir. Bu şekilde işçilik maliyetlerinin birçok Akdeniz ülkesinden ucuz olduğu ülkemiz, hasat periyodu açısından da Akdeniz ülkeleriyle daha iyi rekabet edebilir konuma gelecektir.

KAYNAKLAR

- Anonim, 1991.** Orchard Varieties and Information Guide. The Burchell Nursery, USA.
Anonim, 1996a. Fruit Rootstocks. Lawyer Nursey Inc. Montana, USA.
Anonim, 1996b. Deciduous Tree fruit Cultivars. Grower Reference Guide. Fleming's Nurseries. Australia.
Anonim, 1997. Fruit Tree Catalog & Grower Reference Guide. Adams County Nursery Inc. PA, USA.
Anonim, 1999a. Product Brochure, CAMERON NURSERY, L.P. Eltopia, WA, USA.
Anonim, 1999b. Product Catalog. Classical Fruits. USA
Anonim, 1999c. Van Well Nursery, Catalog No. 47. WA, USA.
Anonim, 1999d. 1999-2000 Catalog. TRECO. Oregon Rootstocks and Tree Co. Inc. USA.

- Anonim, 1999e.** 1999 Fruit Tree Catalog. Willow Drive Nursery Inc. USA.
- Anonim, 1999f.** Fruit Tree Catalog and Orchard Planner Fall 99/Spring 2000. C&O Nursery, WA. USA.
- Anonim, 2000a.** Hilltop Nurseries, LLC, Halford Michigan, USA.
- Anonim, 2000b.** Consorzio Italiano Vivaisti, verileri, İtalya
- Anonim, 2000c.** Mondial Fruit Selection'dan alınan veriler, Fransa.
- Anonim, 2000d.** Pepinieres Lafond'dan alınan veriler, Fransa.
- Anonim, 2000e.** Horticulture Research International, kayıtları, UK.
- Anonim, 2000f.** Keepers Nursery. UK.
- Anonim, 2000g.** Butterworth's Nursery, UK.
- Anonim, 2000h.** Research Institute of Pomology, Çekoslovakya.
- Anonim, 2000i.** Kreis Hanspeter Nursery. İsviçre
- Anonim, 2000j.** Kreplant Nursery. İsviçre
- Anonim, 2000k.** Swiss Federal Research Station for Fruit Growing .İsviçre
- Anonim, 2000l.** Brandt's Fruit Trees, Inc., Kanada.
- Anonim, 2000m.** V.Kraus Nurseries LTD. Kanada.
- Anonim, 2000n.** Canadian Clonal GeneBank. Kanada.
- Anonim, 2000o.** Centre for Planth Health. Kanada.
- Anonim, 2000p.** Inner coast Nursery, Kanada.
- Anonim, 2000r.** Woodwinds Nursery. Kanada.
- Anonim, 2000s.** Allenton Nurseries Lunt. Yeni Zelanda
- Anonim, 2000ş.** McGrath Nurseries. Yeni Zelanda.
- Anonim, 2000t.** Pattullo's Nurseries. Yeni Zelanda.
- Anonim, 2000u.** Cummins Nursey'e ait veriler, Geneva. USA
- Anonim, 2000v.** Clonal Fruit Tree Rootstocks. Willamette Nurseries Inc. Oregon. USA.
- Anonim, 2000y.** Pico Nursery. Kanada.
- Anonim, 2008.** Dünya ve Türkiye Kiraz Üretimi ve Ticareti. Akdeniz İhracatçı Birlikleri, Araştırma serisi 50.
- Anonim, 2009a.** <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=3979>
- Anonim, 2009b.** <http://www.eurostat.org/>
- Anonim, 2009c.** <http://www.usapple.org/industry/applestats/outlook2005/index.cfm>
- Anonim, 2009d.** T.C. Tarım Bakanlığı kayıtları.
- Anonim, 2009e.** <http://www.ttsm.gov.tr/>
- Cook, R., 2002.** Update on the Us Pear Industry. Extension Marketing Economist, Department of Agricultural and Resource Economics. UC Davis.
- Crossa-Raynaud, P.C., Audergon, J.M., 1987.** 'Apricot Rootstocks' Rootstocks for Fruit Crops. Edited by Rom, R.C., Carlson, R.F., A Wiley-Interscience Publication.
- Deckers, T., Schoofs, H., 2008.** Status of the Pear Production in Europe Proc. Xth IS on Pear. Acta Hort. 800: 95-106.
- FAO 2007.** <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx> Erişim tarihi: 22. 06. 2009
- Ferree, D.C., Carlson, R.F., 1987.** 'Apple Rootstocks'. Rootstocks for Fruit Crops. Edited by Rom, R.C., Carlson, R.F., A Wiley-Interscience Publication.
- Hansen, M., 1998.** Researches discuss pros and cons of Rootstocks. Good fruit Grower. USA.
- Jakubowski, T., Zagaja, S.W., 2000.** 45 Years of Apple Rootstocks Breeding in Poland. Proceedings of The Eucarpia Symposium on Fruit Breeding and Genetics. Acta Horticulturae Number 538 (Volume 2).
- Kupferman, E., 2007.** Lessons about Pears from around the World. WSU-TFREC, Prepared for the WSHA Annual Meeting.
- Layne, R.D.C., 1987.** 'Peach Rootstocks' Rootstocks for Fruit Crops. Edited by Rom, R.C., Carlson, R.F., A Wiley-Interscience Publication
- Lombard, P.B., Westwood, M.N., 1987.** 'Pear Rootstocks'. Rootstocks for Fruit Crops. Edited by Rom, R.C., Carlson, R.F., A Wiley-Interscience Publication.
- Loreti, F., 1994.** 'Melo' Speciale Portinnesti. Rivista di Frutticoltura N.9
- Loreti, F., Massai, R., 1994.** Sirio: Nuovo Portinnesto ibrido Pesco x Mandorlo. L'Informatore Agrario, Verona, L(28).

- Loreti, F., Guerriero, R., Massai, R., 1991.** A New and Promising Plum Rootstock Selection "Mr.S 2/5". Acta Hort. 283.261-265.
- Marangoni B., Rivalta, R., 1995.** Pero. Orientamenti Per la scelta. Supplemento Supplemento Al Informature Agrario, 32.
- Parnia, P., Mladin, Gh., Dutu, I., Stanciu, N., 1988.** Progress in breeding Rootstocks in Romania. Hort Science 23(1):107-109.
- Perry, R.L., 1987.** 'Cherry Rootstocks' Rootstocks for Fruit Crops. Edited by Rom, R.C., Carlson, R.F., A Wiley-Interscience Publication
- Sansavini, S., Mantinger, H., 1995.** Melo. Portinnesti fruttiferi. Orientamenti Perla La Scelta. Supplemento Al Informature Agrario, 32.
- Sansavini, S., Grandi, M., Lugli, S., 1999.** Melo. Orientamenti per la scelta. Supplemento Al Numero Del 29, Gennaio-4